

Před setkáním biskupů o ochraně mladistvých

Federico Lombardi

15. prosince 2018

La Civiltà Cattolica, 2018, sešit 4044, svazek IV, s. 532 – 548.

www.laciviltacattolica.it/articolo/verso-lincontro-dei-vescovi-sulla-protezione-dei-minori/

Setkání a začátek jeho přípravy

Vzhledem k velkým a rostoucím nesnázím přicházejícím v souvislosti s novými zprávami o odhalení případů vážného sexuálního zneužívání, do nichž jsou zapleteni členové kléru, bylo dne 12. září na závěr zasedání Rady kardinálů – tzv. C9 – oznámeno rozhodnutí Svatého otce svolat do Vatikánu na dny 21. až 24. února 2019 důležité setkání na téma „Ochrana mladistvých v církvi“. Dne 23. listopadu skutečně došlo k jeho svolání a sdělení Tiskového střediska Svatého stolce poskytlo první informace o přípravném organizačním výboru a o pozvaných, kteří by se měli setkání zúčastnit.

Přípravný výbor tvoří čtyři osoby: kard. Blase J. Cupich, arcibiskup z Chicaga, kard. Oswald Gracias, arcibiskup z Bombaje a člen rady C9, Mons. Charles Scicluna, arcibiskup z Malty, zastupující sekretář Kongregace pro nauku víry, a P. Hans Zollner, jezuita, zakladatel a předseda Centra pro ochranu mladistvých při Papežské gregoriánské univerzitě a člen Papežské komise pro ochranu mladistvých. Posledně zmíněný byl jmenován „zpravodajem“ výboru. Sdělení také říká, že do příprav budou zaangažovány rovněž dvě ženy, jimž jsou svěřeny důležité úlohy v Římské kurii: doktorka Gabriella Gambino a doktorka Linda Ghisoni, obě dvě podsekretářky vatikánského Dikasteria pro laiky, rodinu a život: jedna pro sekci života a druhá pro sekci laiků. Samozřejmě tam bude zaangažována i Papežská komise pro ochranu mladistvých a nebudou chybět ani některé oběti zneužívání ze strany kněží.

Pokud jde o účastníky, patří mezi ně hlavy východních katolických církví, někteří prefekti kuriálních kongregací (Kongregace pro nauku víry, pro východní církve, pro biskupy, pro evangelizaci národů, pro klérus, pro zasvěcený život, pro katolickou výchovu, pro laiky, rodinu a život), předsedové biskupských konferencí a někteří zástupci sdružení generálních představených řeholníků a řeholnic. Lze předpokládat, že účastníků bude asi 200. Papež oznámil, že na setkání bude přítomen.

Nepochybně se jedná o setkání zcela nového druhu, ale plně zapadající do konceptu „synodality“, který je tak drahý papeži Františkovi a zaujímá ústřední místo v jeho záměru reformovat církev. Tváří v tvář problému, jenž se projevil v různých zeměpisných oblastech a v katolické církvi je stále více přítomný a závažný, vyzývá papež uznávané zástupce různých církevních společenství k simultánní odpovědi vyslovené na univerzální úrovni. Celá církev musí pociťovat solidaritu především s oběťmi, s jejich rodinami a s církevními společenstvími, jež byla těmito skandály zraněna, neboť – jak papež napsal – „trpí-li jeden úd, trpí s ním všechny ostatní údy“ (1 Kor 12,26), a je třeba, aby úkol ochrany mladistvých přijalo

za svůj jednoznačným a účinným způsobem celé společnosti, počínaje místy s nejvyšší úrovní zodpovědnosti.

Účastníci setkání jsou tedy svoláváni jako zodpovědní za celý Boží lid, a nikoli jako zástupci a zodpovědní za klérus a za řeholníky. Oni proto dobře vědí, že potřebují pomoc a spolupráci odborníků – laiků, mužů i žen – tak, aby do dynamiky setkání skutečně přinášeli cenný příspěvek různých složek jimi zastupovaných společností.

Tři dny jsou krátká doba. Bylo by však obtížné zvát v krátkém časovém předstihu lidi ze všech částí světa na delší dobu. Z toho lze pochopit naléhavost a závažnost problému a potřebnou intenzitu přípravy. Ta bude ze strany organizátorů vyžadovat konzultaci – jak je charakteristické pro „synodální“ metodu – prostřednictvím dotazníku pro účastníky a sběru informací a dokumentace, aby se mohlo stanovit jak společné východisko, tak i připravit materiály a sdílené návrhy, které se dají k dispozici pro další prohloubení se zřetelem na příští potřebné iniciativy. Pro účinný průběh setkání bude samozřejmě rozhodující i osobní příprava účastníků; k tomu jim bude sloužit nejen studium všeobecné dokumentace a specifické situace v jejich zemích, ale i skutečné pochopení závažnosti a důležitosti problematiky, jakož i seznámení se s osobní zkušeností obětí sexuálního zneužívání i toho, kdo je s nimi v přímém kontaktu.

Během setkání se budou prolínat: kající modlitba s cílem stanovit pevně a v duchu upřímné konverze nezbytný základ, jímž je vědomí o utrpení a o škodách způsobených obětmi; reflexe reálné situace s jednoznačným pohledem do její tváře, s patřičnými informacemi a se zvážením toho, co se už vykonalo a co ještě ne, aby se jí čelilo; sdílení v pracovních skupinách a společná reflexe o konkrétních úkolech, které se mají splnit, a o způsobech ověřujících jejich provedení a účinnost; sdílení pozitivních praktik již uvedených do života pro obnovu vnitřních vztahů v církvi a pro rozšíření skutečné kultury ochrany mladistvých v církvi i ve společnosti.

Jak se problém objevil: případ Spojených států

Kvůli tomu aby se přispělo k přípravě setkání a k lepšímu ozřejmění jeho důvodů a cílů, jakož i rozumných očekávání od něj, je účelné rychle projít historii dnešní problematiky sexuálního zneužívání v církvi, různé fáze jeho projevu a vidět způsoby, jak mu čelili poslední papežové.¹

První krizová situace širokého dosahu se projevila ve Spojených státech krátce po roce 2000. Rozšíření fenoménu sexuálního zneužívání ze strany kléru během minulých desetiletí a absolutně nedostatečný způsob jeho zvládnutí církevními autoritami vyšly na světlo dramatickým a senzaci budícím způsobem díky dnes již slavnému pátrání deníku *Boston Globe*, na jehož základě byl později natočen také velice úspěšný film *Spotlight*. Na vzniklou krizovou situaci reagoval papež Jan Pavel II. tím, že v dubnu 2002 svolal do Říma americké kardinály a v prosinci téhož roku přijal demisi kard. Bernarda Lawa z čela bostonské arcidiecéze.

Velké poučení z této krize je celkem jasné, i když jeho přijetí a pochopení bylo namáhavé: fenomén zneužívání ze strany příslušníků kléru byl velmi závažný a dlouhodobý, a proto výběr a formaci kandidátů kněžství a trvalou formaci kléru je třeba pečlivě a přísně přehodnotit. Způsob, jímž církevní autority ve všeobecnosti čelily tomuto jevu, když přehlížely závažnost utrpení obětí, kladly na první místo obranu instituce, zakrývaly pravdu, aby se vyhnuly skandálům, a klamně se domnívaly, že problém vyřeší přesunováním viníků, je neobhajitelný. Role, kterou na sebe vzaly sdělovací prostředky, jakkoli agresivní byl často jejich způsob, vyžaduje, aby se uspokojily požadavky transparentnosti, které dříve byly velice zanedbávané a podceňované. Závažnost zločinů a požadavek nastolení spravedlnosti pro oběti si žádá nastolení nového vztahu a spolupráce s občanskými autoritami.

Biskupská konference Spojených států v důsledku toho s rozhodností přijímá rozsáhlou sérii opatření. Ta se ukázala jako velmi účinná pro redukci jevu zneužívání a pro jeho potírání zvláště v oblasti disciplíny kléru a formace církevního personálu a aktivit závislých na církvi. Představují velmi cennou výbavu zkušeností a směrnic, jež jsou platné i pro jiné země.

Navzdory tomu mnozí se svědectví obětí, soudní kauzy často budící rozruch, další pátrání a zkoumání minulosti – jednak pokud jde o samotná zneužívání i o jejich regulaci – i nadále ztěžovaly život církve ve Spojených státech po celou dobu pontifikátu Benedikta XVI. až dodneška. To mělo vážné důsledky na obraz a důvěryhodnost církve a na ekonomickou situaci různých diecézí a řeholních provincií a na jejich aktivity. Mimo jiné to ukazuje, že hluboká obnova musí nutně počítat s minulostí a že „očišťování paměti“, o němž hovořil Jan Pavel II., představuje vysokou cenu, kterou je třeba zaplatit a nelze se jí vyhnout.

Jak je známo, dalším šokujícím účinkem zapůsobil jednak v červnu zveřejněný „případ“ kardinála Theodora McCarricka (bývalého washingtonského arcibiskupa obviněného z obtěžování seminaristů a následně i ze zneužívání a papežem zbaveného kardinálské hodnosti), a pak i zpráva Velké poroty státu Pensylvánie ze 14. srpna zabývající se otázkami zneužívání v šesti diecézích katolické církve během minulých sedmdesáti let; ta vypočítává tři stovky zneužívajících kněží a více než tisíc obětí. Nedávné zasedání Americké biskupské konference konané v polovině listopadu se proto konalo v napjatém ovzduší a pod velkým tlakem veřejného mínění, avšak Svatý stolec žádal, aby se z důvodu zaručení konzistentnosti směrnic různých episkopátů nepřijímala před únorovým setkáním k dané otázce žádná rozhodnutí.

Obnova kanonických norem; případ Maciela a případ Irska

Mezitím Svatý stolec – díky mimořádnému úsilí kard. Ratzingera, pozdějšího papeže Benedikta XVI. – čelil problému z pohledu kanonických norem tak, aby se zasáhlo v případech zneužívání mladistvých ze strany členů kléru. Normy byly doplněny a obnoveny jak z hlediska opatření, jež mají být přijímána, tak i z hlediska sledovaných procedur a kompetencí, které se sjednotily pod Kongregací pro nauku víry, aby se zabránilo jejich tříštění mezi různými dikasterii na úkor soudržnosti a účinnosti jejich aplikace.²

Významným a velmi důležitým dokumentem v této věci se stalo *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* (SST) z roku 2001, které zařazovalo přečin sexuálního zneužívání mladistvých ze strany kněze mezi „nejzávažnější delikty“, jejichž řešení bylo vyhrazeno Kongregaci pro nauku víry.

Potom na základě zkušenosti provedl Benedikt XVI. následné důležité modifikace, jak obsahové, tak procedurální, které byly potvrzeny a systemizovány v sérii nových „Norem o nejzávažnějších deliktech“, předaných biskupům prefektem Kongregace pro nauku víry v dopise z 21. května 2010 (z novinek stačí připomenout zařazení dětské pornografie mezi „nejzávažnější delikty“). Tyto „nové normy“ jsou skutečně zásadním dokumentem.

Během pontifikátu Benedikta XVI. se krize spojená s úkazem sexuálního zneužívání ze strany členů kléru rozšiřuje na nové oblasti církevního života. První vážný a rozruch budící případ, jemuž Benedikt XVI. čelil, se týká zakladatele Kristových legionářů, Mexičana Marciala Maciela; byl uznán vinným po vyšetřování, které z podnětu Kongregace pro nauku víry vedl Mons. Charles Scicluna, tehdejší promotor spravedlnosti. Potom v roce 2009 následovala podle papežovy dispozice systematická apoštolská vizitace celé řeholní kongregace založené Macielem a pak důkladná revize jejích stanov, kterou vedl kard. Velasio De Paolis ve funkci papežského komisaře.

Tato výjimečně závažná záležitost přispěla k tomu, že se dostala na světlo problematika přítomná i v jiných složkách řeholního a komunitního života, kde silná a charismatická osobnost vůdce uplatňuje svou autoritu způsobem nesoucím znaky zneužívání: moci, manipulace a znásilňování svobody svědomí i zneužívání sexuální. Do této řady patří například případ z roku 2011 týkající se „Sdružení křesťanského života“, které založil Luis Fernando Figari v Peru, a kauza Kněžského sdružení vzniklého kolem Fernanda Karadimy, jež měla závažné důsledky pro celou církev v Chile a k níž se ještě vrátíme.

Během pontifikátu Benedikta XVI. zasahuje krize postupně církev i v různých jiných zemích, mezi nimiž můžeme připomenout Německo a Irsko.

V Německu – kde biskupové rovněž již v roce 2002 vydali „směrnice“ pro tuto problematiku – problém bouřlivě propuknul v souvislosti s případem berlínské jezuitské koleje „Canisius“, když sám její rektor v roce 2010 vyzývá bývalé žáky a rodiny, aby oznamovali situace zneužívání, k nimž došlo v minulých letech. Biskupská konference včas reaguje obnovou „směrnice“ a spolupracuje aktivně s úřady země, aby se čelilo problému zneužívání mladistvých, který, jak se ukázalo, je rozšířen nejen v katolické církvi, ale i v mnoha jiných oblastech společnosti.

V tradičně katolickém Irsku způsobí velké znepokojení písemné zprávy zveřejněné v roce 2009 v návaznosti na šetření komisí jmenovaných občanskými autoritami: *Ryanova zpráva*, která přináší na světlo nejen sexuální zneužívání, k nimž po mnoho let docházelo ve školském systému řízeném z velké části církevními institucemi; a *Murphyho zpráva*, která se týká zneužívání mladistvých členy kléru dublinské arcidiecéze během minulých třiceti let. Papež povolává irské biskupy do Říma a uveřejňuje rozsáhlý „pastýřský list“ adresovaný všem katolíkům v zemi (19. března 2010), který zůstává jeho nejrozsáhlejším a nejkompletnějším

pastýřským dokumentem na toto téma; nařizuje apoštolskou vizitaci diecézí a seminářů v celém Irsku, která trvá od listopadu 2010 do března 2012 a poskytuje důležitá usměrnění pro obnovu.

Osobní nasazení Benedikta XVI. v této dramatické záležitosti vychází navenek také při jeho opakovaných setkáních s oběťmi během apoštolských cest do různých zemí (Spojené státy, Velká Británie, Malta, Austrálie, Německo).

Oběžný list o „směrních“

V květnu 2011 zasílá Kongregace pro nauku víry důležitý oběžný list všem biskupským konferencím s cílem „napomoci biskupským konferencím při vypracování směrnic pro řešení případů sexuálního zneužívání mladistvých ze strany kněží“ ve světle „nových norem“ vydaných papežem v roce 2010. Od biskupských konferencí se žádá, aby vypracovaly „směrnice“ nebo v případě jejich existence je revidovaly; jsou poskytnuty takové návody pro jejich redakci, které by vedly k tomu, aby se dotýkaly nejdůležitějších bodů; text má být do jednoho roku předložen Kongregaci pro nauku víry pro její případné připomínky. Cílem „směrnic“ měla být samozřejmě především ochrana mladistvých, ale také zaručení společného postupu biskupů téže konference v této problematice.

Pro poskytnutí pomoci biskupským konferencím a řeholním kongregacím při pochopení různých aspektů tohoto problému a pro vypořádání se s ním v jednotlivých zemích na základě adekvátních opatření ve vydávaných „směrních“ bylo v únoru 2012 zorganizováno na Papežské gregoriánské univerzitě mezinárodní sympozium podporované Svatým stolcem, zvláště Kongregací pro nauku víry a Kongregací pro biskupy. Jeho titul zněl „Pro uzdravení a obnovu“ a zúčastnilo se na něm mnoho expertů a především zástupci 110 biskupských konferencí a generální představení 35 řeholních institutů. Sympozium koordinoval P. Hans Zollner.³

Ve stejné době založil Institut psychologie na Gregoriáně Centrum pro ochranu mladistvých (*Centre for Child Protection, CCP*), jehož specifickým cílem je formace personálu specializovaného na prevenci sexuálního zneužívání a na ochranu mladistvých. Centrum již po několik let organizuje kurzy, které umožňují získání diplomu a nyní i akademického stupně licenciátu v oblasti ochrany mladistvých (*Safeguarding*). Centrum rovněž rozvinulo program dálkové výuky (*e-learning*), který slouží především církevními oblastem s menšími ekonomickými zdroji a s nedostatkem personálu způsobilého pro formaci v této oblasti, např. v Africe, Asii a Latinské Americe. Dochází přitom ke spolupráci s místními institucemi, aby se cílilo na programy přizpůsobené velkým kulturním rozdílům.

Při vydávání „směrnic“ nedodržel mnoho biskupských konferencí roční termín k jejich zaslání. Avšak během času je vypracovaly téměř všechny, zaslaly je Kongregaci a obdržely její připomínky. Jedná se o texty, které se liší svou koncepcí i rozsahem. Je třeba připomenout, že Kongregace požadovala v úzkém slova smyslu „řešení případů sexuálního zneužívání mladistvých ze strany kněží“, tedy především to, jak jednat v případě spáchaných zločinů, jak reagovat na mimořádné situace a jak věnovat větší pozornost výběru a formaci

kléru. Avšak zkušenosti a úvahy dovedly mnohé konference k rozšíření perspektivy a k formulaci nebo nové formulaci „směrnice“ širším a obsáhlejším způsobem, který poukazuje i na dynamiku zneužívání a na jeho povahu narušující vztahy autority a moci ve společenství, na charakteristiky osoby zneužívajícího, na rizikové signály atd. Tímto způsobem se nejen stanovuje postup při spáchaném zneužití, ale vytvářejí se základy pro skutečnou prevenci díky formaci a spolupráci mezi různými složkami společnosti a pro důsledné překonání postoje uzavřenosti, skrývání a sebeobrany církevní instituce. „Směrnice“ se tak stávají výchozím dokumentem potřebným pro konverzi a obnovu církevního společenství, jež vychází z dramatické zkušenosti zneužívání.⁴

Během pontifikátu papeže Františka

Papež František odhodlaně pokračoval po cestě vytyčené jeho předchůdcem. Osobně se setkával s oběťmi sexuálního zneužití členy kléru, počínaje dlouhým a dojemným setkáním s různými oběťmi, k němuž poprvé došlo ve Vatikánu v jeho příbytku v domě sv. Marty dne 7. července 2014. Po něm následovala mnohá další, nejen při jeho cestách, ale i důvěrná setkání v jeho rezidenci u sv. Marty.⁵

Důležitým činem papeže Františka bylo ustavení nové Papežské komise pro ochranu mladistvých, ohlášené v prosinci 2013, vedené kard. Seanem O'Malleyem, jejímž cílem není zabývat se jednotlivými případy zneužití, ale studovat a navrhnout vhodné způsoby účinné ochrany mladistvých na různých úrovních církevního života.⁶ Komise neprocházela snadnou cestou, jak o tom svědčí demise dvou jejích členů, kteří byli vybráni jako zástupci obětí zneužívání. Musela upřesňovat své fungování ve vztahu ke kompetencím dikasterií Římské kurie a rozbíhat své náročné programy, aniž by disponovala velkými zdroji. Avšak výsledky se dostavily. Můžeme citovat tři výmluvné příklady: vzor pro „směrnice“ biskupských konferencí, který nabídla v jeho nejširší perspektivě, jak bylo připomenuto výše;⁷ příspěvek do důležitých formačních kurzů nově jmenovaných biskupů, které se konají každoročně v Římě; návrh Dne modliteb za oběti zneužívání.

V oblasti kanonických normativů a procedur publikoval papež František dva dokumenty. *Motu proprio Come una madre amorevole* ze 4. června 2016 představuje významný krok pro řešení zvláště komplexního problému, který stále znovu vstupuje do veřejné debaty, zvláště v Americe; týká se *accountability* (přijaté zodpovědnosti) církevních autorit, tedy toho, jak postupovat vůči biskupům obviněným nikoli ze zločinů zneužívání mladistvých (ty spadají pod Kongregaci pro nauku víry, podle dřívějšího mandátu Svatého otce), ale ze závažně nepatřičného chování ve věci zneužívání (např. jeho zatajování).⁸

Další dokument právní povahy od papeže Františka je „reskript“ z 3. listopadu 2014, kterým ustavuje v rámci Kongregace pro nauku víry kolegium prověřující odvolání církevních osob proti rozsudkům ve věci „nejzávažnějších přečinů“. Toto kolegium, jemuž předsedá arcibiskup Mons. Scicluna, už po určitou dobu pravidelně vykonává svou funkci.

František však také dokonale pochopil, že spolupráce a spoluzodpovědnost církve ve společnosti za témata ochrany mladistvých musí jít daleko za „interní“ oblast jejích institucí,

aby se bez ohledu na konfesní bariéry rozšířila k nejširším horizontům ochrany v dnešním světě s jeho problémy, mezi něž patří výzvy nové digitální kultury. Příkladem této snahy byl mezinárodní kongres *Child Dignity in the Digital World*, svolaný a organizovaný Papežskou gregoriánskou univerzitou (4.-6. října 2017) díky spolupráci s již zmíněným CPP, s velkou mezinárodní sítí *We Protect* a s „Telefono Azzurro“. Kongres skončil vydáním „Římské deklarace o důstojnosti mladistvých v digitálním světě“ a získal silnou podporu papeže Františka, který přednesl účastníkům velmi důležitý projev věnovaný danému tématu (6. října 2017).⁹

Případy Austrálie a Chile

Krize s největším dosahem, které vypukly za pontifikátu papeže Františka, se ale týkají církvi v Austrálii a v Chile.

O otázce sexuálního zneužívání mladistvých ve společnosti všeobecně, a zvláště v katolické církvi a v jejích institucích, se v Austrálii vedou už po léta intenzivní debaty, ale teprve v květnu letošního roku byl civilním soudem odsouzen arcibiskup Philip Wilson za to, že v sedmdesátých letech kryl zneužívání. Od roku 2012 prováděla v celé zemi důkladná šetření komise ustavená na nejvyšší úrovni – *Royal Commission* – se řadou výsledků, k nimž byly předvolány nejvyšší církevní autority, mezi nimi především kard. George Pell, jenž se vrátil z Říma do vlasti kvůli tomu a také proto, aby se vhodně bránil proti různým nařčením.

Závěrečná zpráva uveřejněná v roce 2017 vzbudila velký rozruch kvůli závažnosti zjištěných zneužití a jejich velkému počtu, zvláště také v katolických společenstvích a institucích; obsahuje velký počet doporučení směřovaných i na církev. Mnohá z nich jsou hodna pozornosti, jiná posoudili biskupové jako nepřijatelná, především to, které zpochybňují otázku zpovědního tajemství při svátosti smíření.

Dosud snad v žádném jiném případě nebyla katolická církev se svou strukturou a se svými zákony podrobena tak důkladnému zkoumání civilními autoritami demokratické země. Nejen jednotliví viníci za zločiny, ale církev ve svém celku je vyzývána, aby skládala účty za sebe a za své normy, a to nejen před veřejným míněním, ale i před autoritami, které zastupují stát. Je třeba si uvědomit, že případ Austrálie pravděpodobně nezůstane izolovaný, jak ukazují analogické situace například v USA a jak naznačuje probíhající tendence.

Avšak situace, do níž byl nehlouběji a nejvíce osobně zaangażován papež František, vznikla v Chile. Hlavní postavou krize je kněz Fernando Karadima, po desetiletí považovaný za charismatického a uznávaného duchovního vůdce a za výjimečného vychovatele kněží, z nichž někteří byli povýšeni do biskupského úřadu. Když byl obviněn ze zneužívání, obětem se dlouho nevěřilo; avšak v roce 2011 byl na základě řádného kanonického procesu nakonec definitivně Svatým stolcem uznán jako vinný.

Přesto však rozdělení v církvi související s jeho úlohou i s rolí jeho následovníků zůstávají velmi hluboká a napětí se soustřeďuje kolem osoby biskupa z Osorna, Mons. Juana Barrose. Ani návštěva papeže Františka v Chile na začátku roku 2018 nepřispěje k překonání problémů. Papež uznává, že se dopustil chyb a podcenil problém – nevidaný a obdivuhodný

skutek –, nakonec řeší situaci s velkou rozhodností a vykoná řadu iniciativ: nové důkladné šetření svěřené Mons. Sciclunovi, osobní setkání s různými oběťmi obviňujícími Karadimu, svolání celého chilského episkopátu do Říma na setkání, které končí ohromující nabídkou rezignace všech biskupů vloženou do papežových rukou. Papež František následně přijme určitý počet demisí v případě osob nejvíce zkompromitovaných a laicizuje dva staré biskupy, kteří jsou uznáni vinnými za zneužívání: Coxe a Ordenese. V září propouští papež Fernanda Karadimu z kněžského stavu. V jeho případě je propojení mezi zneužíváním moci, zneužíváním svědomí a sexuálním zneužíváním zvláště zřejmé a jeho důsledky jsou velice závažné pro církve v celé zemi.

Do tohoto kontextu zapadají dva nedávné pastýřské dokumenty papeže Františka k danému tématu; jsou velmi hutné a úzce mezi sebou spojené: „Dopis chilskému Božímu lidu na cestě“ z 31. května 2018 a „Dopis Božímu lidu“ z 20. srpna, uveřejněný v předvečer cesty do Irska, další země silně poznamenané dramatem sexuálního zneužívání mladistvých, kde se měl papež setkat s různými oběťmi a měl se znovu zabývat tímto tématem u příležitosti Světového dne rodin.¹⁰

Papež František zde již nehovoří o obyčejném „sexuálním zneužívání“, ale o „zneužívání moci, zneužívání svědomí sexuálního zneužívání“. Celou otázku sexuálního zneužívání interpretuje v širším systémovém kontextu vztahů, které existují v církevním společenství, když je narušeno tím, že autorita se žije jako moc, a nikoli jako služba. Vize církve, která Františka směřuje, je nám dobře známá jako vize Božího lidu na cestě, vedeného Duchem Svatým; je to synodální cesta, na níž všichni věřící jsou spoluzodpovědní a kde každá podoba „klerikalismu“ je důsledně potírána.

Překonání krize, která kvůli jevu zneužívání vyšla najevo šokujícím způsobem, se tedy stává kruciólním *testem* skutečné reformy církve, jež nesmí zůstat na povrchu, ale musí sestoupit do hloubky, aby obnovila a očistila vztahy a postoje podle evangelia.

Jaká jsou očekávání a jaké perspektivy?

Nastávající únorové setkání nevychází z „bodu nula“, ale nepochybně je nevídanou událostí, která si předsevzala dát silný popud novým naléhavým krokům vpřed. Jak jsme viděli, získaných poučení a zkušeností je mnoho, ale zůstává i mnoho otevřených otázek. Snažme se shrnout ty základní.

Jestliže v mnoha zemích se toho udělalo hodně, došlo tam k podstatnému snížení případů zneužívání a rozběhly se účinné programy prevence a formace, je třeba přiznat, že v mnoha jiných zemích se toho udělalo málo anebo téměř nic. Má to mnoho příčin, ale naléhavost rozhodného konání je v těchto případech velmi vysoká. Biskupské konference, biskupové a představení řádů musí cítit svou zodpovědnost a musí vědět, že z této zodpovědnosti budou skládat účty před Bohem, před církví i před společností.

V mnoha případech a situacích ještě neexistuje povědomí o závažnosti tohoto problému a o hloubce utrpení, kterou způsobuje. Je tedy třeba si to uvědomit nejen teoreticky, ale

i zkušenostně a emotivně vnímat lidskou a duchovní škodu způsobenou obětí, která nutí k akci a k překonání velice nebezpečné lenosti, strachu a rezistence.

Často přetrvává iluze, že se jedná o problém v zásadě „západní“ nebo „americký“ nebo „anglofonní“, s neuvěřitelně naivní domněnkou, že v naší zemi je marginální. Ve skutečnosti nesmí pozornému pohledu uniknout jeho existence, často ještě latentní, která však v budoucnosti způsobí dramatické výbuchy. Je třeba pohlédnout skutečnosti do tváře. Z tohoto hlediska bude vhodná informace velice nápomocná.

Kruciální zůstává úvaha o osobě kněze, péče o povolání a jeho volba i počáteční a trvalá formace kněží s perspektivou služby, a nikoli moci tak, aby se napomáhalo obnově vztahů v církvi, což je srdcem reformy hodné toho jména. Nová *Ratio fundamentalis* o kněžské formaci se ubírá tímto směrem, ale je třeba ji uskutečňovat.¹¹

Důsledně je třeba potírat tendenci k ochraně sebe sama a církevní instituce, unikání od obtížných a nepohodlných situací a umenšování nebo dokonce skrývání pravdy. Je třeba radikálně odmítnout lež v každé její formě. Pro nastolení důvěry a důvěryhodnosti je třeba naučit se jasně a transparentně komunikovat uvnitř církevního společenství i navenek.¹²

S ohledem na pravdu a spravedlnost se má rozvíjet vztah spolupráce s občanskými úřady. Zákonodárství a autorita veřejných institucí jsou samozřejmě v různých zemích rozdílné a při vydávání jednotlivých „směrnic“ to nelze nebrat v úvahu. Církev však musí prokazovat v celé společnosti svou angažovanost v oblasti ochrany mladistvých a zranitelných osob a s realismem a pokorou vykonávat svou část.

V různých částech světa anebo v oblastech s velkou chudobou, vykořisťováním, migrací atd. se ví, že daný problém existuje, ale je součástí mnohem širšího kontextu násilí a vykořisťování mladistvých, který je tak závažný a všeobecný, že se nezdá být správné zabývat se sexuálním zneužíváním způsobem nadřazeným vůči ostatním aspektům; je třeba ozdravit celou situaci mladistvých. Proto je nutno chápat sexuální zneužívání jako jeden důležitý, ale nikoli izolovaný aspekt tragické problematiky „skartační kultury“, jež postihuje malé a slabé.

Nechybí ani oblasti, kde převládající kultura zakazuje a komplikuje hovor o otázkách týkajících se sexuality a sexuálního chování. To je případ mnoha afrických a asijských zemí. To však neznamená, že tam tento problém neexistuje. Přístup k němu však musí být poněkud odlišný od způsobu, na nějž jsme zvyklí a který může být vhodný v jiných kulturách.¹³ To, že v církvi existují kulturní rozdíly a že se má hledat způsob, jak čelit problémům na základě společných usměrnění i s přístupy modifikovanými pro různé situace, je určitě jednou z velkých výzev pro biskupské setkání; naslouchání a vzájemná úcta budou mít zásadní důležitost. I to je „synodalita“.

Církev chudší na zdroje a na odbornost mají zapotřebí účinné pomoci od církví silnějších a od Svatého stolce. Ochrana mladistvých je důležitým polem pro spolupráci mezi církvemi, pro sdílení zkušeností a „dobrých praktik“ i ekonomických zdrojů potřebných pro jejich uvádění do života.

Z hlediska služby poskytované Svatým stolcem biskupským konferencím, diecézím, řeholním kongregacím atd. bude setkání vynikající příležitostí k naslouchání problémům a požadavkům, k uvažování o vhodnosti současných kanonických norem, jejich obsahové i procedurální části, a k vysvětlování kompetence a objasňování úkolů různých dikasterií a orgánů.

Závěrem lze říci, že hovořit o sexuálním zneužívání ze strany členů kléru je bolestným a politováníhodným tématem. Někdy slyšíme i v církevním prostředí, že je načase změnit téma, že není správné se této otázce příliš věnovat, protože jsme tím ubíjeni a celá věc nabývá gigantických rozměrů. To je však špatná cesta. Pokud se nebudeme důkladně zabývat všemi aspekty této otázky, církev bude prožívat jednu krizi za druhou a bude tím vážně zraněna důvěryhodnost její i jejích kněží; především tím utrpí podstata jejího poslání, jímž je hlásání evangelia a práce na výchově dětí a mládeže, což bylo po staletí jedním z jejích nejkrásnějších a nejcennějších aspektů ve službě lidstvu.

Copyright © 2018 – La Civiltà Cattolica

---

¹ Systematický souhrn hlavních papežských příspěvků a dokumentů k tomuto tématu se nachází na stránkách www.vatican.va (na *home page* je třeba dole vpravo kliknout na odkaz: «Abuso sui minori. La risposta della Chiesa»). Většina dokumentů a příspěvků citovaných v tomto článku je snadno dostupná tímto způsobem. Tématu sexuálního zneužívání náš časopis nedávno věnoval jeden ze svazků monografické řady «Accenti» pod názvem *Abusi* (www.laciviltacattolica.it/accenti).

² Srov. J. I. Arrieta, «L'influsso del cardinale Ratzinger nella revisione del sistema penale canonico», in *Civ. Catt.* 2010 IV 430-440. Pro hlubší poznání problematiky můžeme doporučit dva svazky od C. Papaleho: *Formulario commentato del processo penale canonico* (2013), a *Il processo penale canonico* (2007), Roma, Urbaniana University Press.

³ Akta vydávaná péčí Ch. Scicluny – H. Zollnera – D. Ayotteho byla publikována v různých jazycích. Italsky: *Verso la Guarigione e il Rinascimento*, Roma – Bologna, Pont. Univ. Gregoriana – EDB, 2012; anglicky: *Toward Healing and Renewal: The 2012 Gregorian Symposium on Sexual Abuse of Minors*, Mahwah, Paulist Press International, 2012. Pro souhrnnou zprávu z kongresu viz H. Zollner, «“Verso la guarigione e il rinnovamento”. Un Simposio alla Gregoriana sugli abusi sessuali», in *Civ. Catt.* 2012 I 574-584. Pro hlubší pochopení problému z psychologického a kulturního hlediska viz také dva články: G. Cucci – H. Zollner, «Osservazioni psicologiche sul problema della pedofilia», tamtéž 2010 II 211-222; a «Contrastare la cultura pedofila», tamtéž 2010 II 317-329.

⁴ Příklady „směrnic“ tohoto druhu jsou směrnice Švýcarské biskupské konference z roku 2014 (3. vydání), Kanadské biskupské konference atd. Italská biskupská konference po prvním poněkud stručném vydání „směrnic“ z r. 2014 nyní pracuje na mnohem širší verzi, v níž důsledně přesunula pozornost na téma prevence a formace. Stejně cenný dokument jiného druhu je svazek vypracovaný Francouzskou biskupskou konferencí: *Lutter contre la pédophilie. Repères pour éducateurs*, Paris, Bayard – Mame – Cerf, 2017 (aktualizované vydání). Viz rovněž H. Zollner, «La tutela dell'infanzia nella Chiesa cattolica», in *Civ. Catt.* 2017 I 448-457.

---

⁵ Velmi důležitá je homilie při papežově mši slavené za účasti obětí dne 7. července 2014. Cenný je rovněž text papežovy předmluvy ke knize jedné z obětí zneužívání: D. Pittet, *La perdonno, padre*, Milano, Piemme, 2017.

⁶ Kard. Sean Patrick O'Malley přednesl obsáhlou zprávu na konzistoři dne 12. února 2015, při níž papež zařadil téma zneužívání do jejího programu (viz text na vatikánských webovských stránkách, na něž odkazuje pozn. 1).

⁷ http://www.tuteladeiminori.va/content/tuteladeiminori/it/sezione-le_risorse/pagina-modello_per_linee_guida.html

⁸ „Diecézní biskup (...) může být legitimně sesazen ze svého úřadu, pokud z nedbalosti vykonal nebo opomenul úkony, které způsobily závažnou škodu druhým, ať už fyzickým osobám, nebo celému společenství. Škoda může být fyzická, morální, duchovní, nebo majetková“ (čl. 1). *Motu proprio* uvádí procedurální kompetenci různých dikasterií podle jednotlivých případů: Kongregace pro biskupy, Kongregace pro východní církve, Kongregace pro evangelizaci národů, Kongregace pro zasvěcený život; papežovi vyhrazuje konečné rozhodnutí v souladu s právem všeobecné církve. Četnost kompetencí však dává vytušit těžkost při zahájení předpokládaných postupů rychlým způsobem a při dodržení homogenosti kritérií.

⁹ Srov. H. Zollner – K. A. Fuchs, «La dignità dei minori nel mondo digitale. Un Congresso internazionale alla Gregoriana», in *Civ. Catt.* 2017 IV 333-338. V návaznosti na kongres se narodila *Child Dignity Alliance*, která napomáhá rozvoji různých studijních skupin a iniciativ na mezinárodní úrovni, mezi něž patří setkání lídrů různých náboženství o ochraně mladistvých, konané v Abu Dhabi 19. a 20. listopadu.

¹⁰ Rozsáhlé komentáře k „Listu Božímu lidu“ i k předcházejícímu „Listu chilskému Božímu lidu na cestě“ publikoval tento časopis: viz D. Fares, «Francesco e lo scandalo degli abusi in Cile. Le lettere ai vescovi e al santo Popolo fedele di Dio», in *Civ. Catt.* 2018 III 155-166; J. Hanvey, «Sradicare la cultura dell'abuso», tamtéž 2018 IV 271-278.

¹¹ Viz H. Zollner, «Le ferite spirituali causate dagli abusi sessuali», in *Civ. Catt.* 2017 IV 244-254.

¹² Příkladem vůle poznat i minulou pravdu a transparentně ji sdělit navzdory možným reakcím a účelovým využitím jsou zprávy zpracované nezávislými odborníky, pověřenými biskupskými konferencemi. Nedávno vzbudil velký ohlas průzkum uskutečněný v Německu za období sedmdesátí let po druhé světové válce, který v září veřejně představil ve Fuldě kard. Reinhard Marx, předseda biskupské konference, a biskup Stephan Ackermann, referující o tomto tématu.

¹³ Situace, kdy církev je v menšině a je velmi slabá vzhledem k okolní společnosti, může vést k obavě, že zveřejnění skandálu v nějakém církevním společenství nebo díle ji může vystavit riziku nesnesitelných útoků ze strany nepřátelského okolí.